

ÁTÉPÍTÉS

KÖZIGAZGATÁS-TERÜLETFEJLESZTÉS- VÁROSMARKETING

BESZTERI BÉLA

A fenti címmel jelent meg a *Comitatusban*, a Megyei Önkormányzatok Országos Szövetségének folyóiratában 1994-1996 között publikált cikkekből és tanulmányokból, valamint a folyóirat köré szerveződött kutatócsoport zárótanulmányaiból készült válogatás.

Előzménye *A lebegő megye* című tanulmány- és cikkgyűjtemény a folyóirat Veszprém megyei szerzőinek 1991-93 közötti írásaiból és a Comitatus kutatócsoport munkáiból. Mindkét kötet a Veszprém Megyei Önkormányzat Közigazgatási és Informatikai Szolgáltató Irodája adta ki, szerkesztője Agg Zoltán volt.

Az *Átépités* című gyűjtemény a Megyei Önkormányzatok Országos Szövetségének alkotó hozzájárulása volt a magyar honfoglalás 1100. évfordulójához. Az újabb kötet szerzői köre is jelentősen bővült: veszprémi, budapesti, győri és pécsi szakemberek és kutatók munkáit egyaránt olvashatjuk a gyűjteményben.

A kötet első lapjain - szerkesztői cikkek alapján - képet kaphat az olvasó a Comitatus céljairól és problémáiról. A *comitatus* latin szó, magyar jelentése a megye. A folyóiratra a megyei öntudat és a megyei önazonosság (identitás) erősítése miatt van szükség. Fontos szerepe van a lapnak a politikai döntéshozók befolyásolásában. A Comitatus Önkormányzati Szemle a megyék létét megkérdőjelező politikai támadások ellenhatásaként szerveződött. A megyei önkormányzatokra szükség van. Átfogó megyehatár rendezésre egyhamar aligha kerülhet sor. Megszüntetni valamit, ami működik, létrehozni helyette valami egészen új rendszert, ami felforgatná nemcsak a közigazgatási, hanem a társadalmi viszonyokat és ezáltal a lakossági életfeltételeket, aligha van önkormányzat, amely ezt megkísérelné megtenni.

Az elmúlt évek termése és a recenzált kötet is bizonyítja, hogy az Önkormányzati Szemle nem zárkózott be a megyekutatás elefántcsonttornyába.

Megvalósult gyakorlata, hogy fórumot ad az egymásnak mellérendelt önkormányzatoknak. Szakmai publikációs fórumot teremtett a megyei és a regionális kutatások ösztönzésére. Katalizátor szerepet tölt be a regionális és a területfejlesztési kérdések iránt érdeklődő szakemberek és kutatók között.

Ezen céloktól vezérelve, a gyűjteménye első fejezete *elméleti kérdéseket tárgyal*. Maradandó értékű tanulmányok találhatóak e részben a megye feladatai és hatáskörök alakulásától (*Zongor Gábor*), a közigazgatás, a hatalom és kormányzás

forgalmi meghatározásáról és történelmi változásairól (*Agg Zoltán*), az önkormányzatok és a területfejlesztés alulnézetből történő vizsgálatáról (*Horváth László*), a lágy és kúszó környezeti katasztrófák ökológiájáról (*Csalogovits István*) és a területi érdekképviseltről a Kádár-korszakban (*Navracsics Tibor*).

A következő fejezetben **interjúk** olvashatók *Kunce Gábor* belügyminiszterrel, *Vastagh Pál* igazságügy-miniszterrel, *Naszvadi György* és *Kara Pál* helyettes államtitkárral. Az első beszélgetés az önkormányzati törvény módosításáról, ezen belül a középszintű irányításról szól. Az igazságügy-miniszterrel az alkotmányozásról és az önkormányzatiságról, a Pénzügyminisztérium helyettes államtitkárával az államháztartási reformról, a belügyminisztériumi főtisztviselővel a megyék jövőjéről folytattak eszmecsere-t a lap vezető munkatársai.

A **Megyekutatás** című fejezetben *Északnyugat-Dunántúl politikai atlaszát* vázolta fel *Oláh Miklós* kitűnő, a tárgykörben hézagpótló tanulmánya. A szerző történelmi analízist és a rendszerváltás utáni választási elemzéseket elvégezve arra a következtetésre jutott helyesen, hogy a régió politikai arculatát az átlagost jóval meghaladó politikai aktivitás, a választópolgárok politikai ideológiák mentén tapasztalható viszonylagos kiegyensúlyozottsága és a szélsőségektől való mentessége jellemzi. Mindezek alapján a térség az országon belül is kiegyensúlyozott szerepet tölt be. A **Vita** c. rovatban *Pálné Kovács Ilona* (*Rekviem a tetszhalott megyékért*) úgy értékelte, hogy a rendszerváltás óta a **megyevita politikai kérdéssé vált**, mintha annak eldöntése csupán pártpolitikai programok vagy személyiségek mindenkori erőviszonyainak függvénye lenne. A kialakult helyzetet meglehetősen elkeserítőnek ítélte: "A megyei önkormányzatok tényleges feladatokhoz és hatáskörökhöz jutásának reménye fényévnnyi távolságra került a területfejlesztési törvény és a területi államigazgatási rendszer csomag elfogadásával. (164. o.) *Zongor Gábor* is meglehetősen lehangoló helyzetképről számol be: "A tervszerűen is végig nem gondolt állami aknásítási folyamat eredményeképpen a megyei önkormányzat dögölt aknává vált. Félő azonban, hogy a dögölt akna felrobban." (181. o.) A megerendszer létjogosultságát megkérdőjelező vélemények tarthatatlanságát *Agg Zoltán* okos érveléssel kérdőjelezi meg, amikor arra hivatkozik "**Megy-e vagy marad**" című vitáiratóban, hogy más és más a termelés, a szolgáltatás és a közigazgatás természete: nem arra kell törekedni, hogy a közigazgatási határokat a gyakran változó gazdasági, ellátási körzetekhez igazítsuk, hanem arra van szükség, hogy a közigazgatási határok nem akadályozzák a gazdasági és a társadalmi folyamatok célszerű kibontakozását. Nem lehet eltekinteni az állampolgárok érdekeitől sem, hiszen a távolabb kerülő megyeszékhelyek szinte elháríthatatlan nehézségeket okoznának ügyeik intézésekor. De az sem lenne megoldás - érvel a szerző -, ha visszaállítanák a korábbi járásoknak megfelelő kistérségi közigazgatási rendszert, mert annak hatalmas költségei súlyos terheket okoznának az állami költségvetésnek.

Az egyik legigényesebb fejezet az „**Országos kutatások**” címet viselő rész. "A helyi elit szerepe a kelet-közép-európai új demokráciák önkormányzati életében."

című tanulmány, *Oláh Miklós* munkája, a japán Hokkaido Egyetem és a Megyei Önkormányzatok Országos Szövetségének megrendelésére készült 1996 tavaszán. Jelen tanulmány első közlés a kutatások eredményéről. Az anyag japán nyelvű változata pedig most van megjelenés alatt. A nemzetközi érdeklődésre is számottartó kutatás azért jelentős, mert a szerző hiánypótló vizsgálatot folytatott. A kelet-közép-európai rendszerváltásról a struktúraváltozásokról szóló kutatások alapvető hiányossága, hogy a makroszintű kutatásokon túl nem folytattak vizsgálatokat a vidék gazdasági és társadalmi életéről, a helyi társadalmakról, a helyi hatalmi viszonyokról. Az elit kutatások pedig többnyire a gazdasági élet csúcsát célozták meg. A helyi elit vizsgálatát - kérdőíves szociológiai módszerrel - a helyi társadalomba, a települések és önkormányzatok életének egészébe ágyazottan végezte el *Oláh Miklós*, és az újszerű vizsgálat jelentősen gazdagította a helyi társadalom és a helyi elit szakirodalmát.

Rendkívül értékes a gyakorlati hasznosíthatóság szempontjából *Nemes Nagy Józsefnek* a "**Városok a piaccgazdasági átmenetben**" című elemzése, amely az aktuális gazdasági dinamikaelemek, illetve a válságjegyek alapján tárja fel 199 vidéki város helyzetét és állítja rangsorba őket. Budapest kiemelkedő szerepe minden dimenzióban és mutatószámban teljesen egyértelmű. Az elemzés három faktort vizsgált: a munkavállalói, a vállalkozói és a külföldi tőke terét. A kutatás eredményeképpen a 199 vidéki város a 3 rangszám összegének növekvő sorrendjében helyezkedik el. A kedvező helyzetű városok között egyaránt megtalálhatók nagyobb regionális centrumok és kisebb dinamikus központok. A nyugati fekvés minden vizsgált tényező alapján előnytenyező. A legjobb összpozícióban Sopron, Szentendre és Budaörs áll. Érthető, hogy **Nemes Nagy József** vizsgálatára és közölt várossorrendi táblázatára a parlamenti viták során is hivatkoztak egyes hozzászólók.

A „**Városmarketing**” című fejezetben található a Comitatus 1995. évi nívódíját elnyert tanulmány. *Probáld Katalin* **Városmarketing** című írása méltán szolgált rá a kiemelkedő elismerésre. Kitűnő a téma elméleti megalapozása, a nyugati városmarketingről szóló megközelítések és értelmezések kritikai bemutatása. Gazdag szakirodalmi leírást és néhány európai városban személyesen megismert marketing stratégiát ajánl és vet egybe a hazai gyakorlattal. Ismerteti a beruházók és befektetők mérlegelési szempontjait, a turisztikai vonzástényezők átfogó rendszerét. *Probáld Katalin* úgy összegzi kutatási tapasztalatait, hogy rámutat: a városmarketing merőben új szemléletmódot jelent. Ez a várostervezőktől és az önkormányzatoktól a képzelőerő, az intuíció, a szervezőkészség és a határozottság sajátos kombinációját követeli meg. A hazai önkormányzatoknak e téren még sok a tennivalójuk, sok tapasztalatot kell még szerezniük. A városmarketingnek ugyanis a piaccgazdaságra való áttérés és a külföldi felé nyitás jelen szakaszában különösen nagy a jelentősége, ezért igencsak időszerű feladat a témára vonatkozó ismeretek összefoglalása, megvalósítása és elterjesztése.

A **Comitatus Önkormányzati Szemle** cikkei országos rangot szereztek a folyóiratnak a széles szakmai közvéleményben, s a lap köre szerveződött műhely szerző az évek során országosan ismertekké és elismertekké váltak. Ennek kifejezője, hogy a publikált tanulmányokból, kutatási eredményekből rendszeresen tallózik a Kossuth Rádió Szemle című műsora, továbbá erről tanúskodnak az olvasók méltató sorai. A kötet egyetemi segédanyag, minthogy az írások elméleti igényessége, tudományos megalapozottsága és hasznosíthatósága külön is felkelti mint az oktatók, mint a leendő szakemberek (ma még hallgatók) figyelmét. A könyv a legidőszerűbb témákat vizsgálja és ütközteti a tudományos irodalom és a szakemberek tapasztalatait. A témák egy része beépült az MTA Regionális Kutatások Központja Nyugat-Dunántúli Tudományos Intézetének kutatási programjába is. Hiányérzetünk van azonban a kötet szerzőinek bemutatása miatt.

A gyűjteményes kötet hatalmas szellemi kincs, kutatási eredmények és tapasztalatok tárháza. Egyaránt haszonnal forgathatják a könyvet a megyei közgyűlések tagjai és tisztségviselői, a városok és községek polgármesterei; az önkormányzati hivatalok vezetői és munkatársai; az országgyűlési képviselők; a közigazgatási, regionális, társadalompolitikai, geográfus, szociológus, közgazdász szakma tudományos művelői, irányítói, valamint a kötetben szereplő témák iránt érdeklődők.